

Sygn. akt IV CZ 130/16

## POSTANOWIENIE

Dnia 8 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z wniosku E. Spółki Akcyjnej w G.

przy uczestnictwie M. W., M. W.

i Skarbu Państwa -

Starosty Powiatu W.

o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej  
służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 marca 2017 r.,

zażalenia uczestników postępowania M. W. i M. W.

na postanowienie Sądu Okręgowego w W.

z dnia 19 maja 2016 r., sygn. akt I Ca .../16,

**oddala zażalenie**

## UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 2 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy w R. oddalił wniosek E. S.A. w G. o stwierdzenie, że Skarb Państwa lub wnioskodawca nabył przez zasiedzenie odpowiednio w dniach 31 grudnia 1981 r., 20 maja 1976 r. i 18 maja 1987 r. służebności gruntowe o treści odpowiadającej służebności przesyłu, obciążające bliżej we wniosku określone nieruchomości, stanowiące własność uczestników postępowania M. W. i M. W. Uzasadniając to postanowienie Sąd Rejonowy stwierdził, że z uwagi na złą wiarę wnioskodawcy zasiedzenie byłoby możliwe po 30 latach posiadania oraz że nie zostało wykazane przeniesienie urządzeń przesyłowych przez poprzedników prawnych wnioskodawcy. W ocenie Sądu, ze względu na to, że przed dniem 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwa państwowego nie można było uznać za samoistnego posiadacza służebności, skutki związane z takim posiadaniem nie mogły powstać na rzecz przedsiębiorstwa, a jedynie na rzecz Skarbu Państwa oraz że niedopuszczalne jest zaliczenie posiadania przez przedsiębiorstwo państwowe przed tą datą do okresu potrzebnego do nabycia służebności przez zasiedzenie. Termin zasiedzenia służebności, będących przedmiotem wniosku, mógłby upłynąć więc najwcześniej w dniu 1 lutego 2019 r.

Postanowieniem z dnia 19 maja 2016 r. Sąd Okręgowy , uwzględniając apelację wnioskodawcy, uchylił orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, uznając, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Sąd odwoławczy stwierdził, że uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie odpowiada wymaganiom określonym w art. 328 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Nie zawiera ono podstawowych ustaleń faktycznych dotyczących tego, wzniósł urządzenia przesyłowe na nieruchomościach uczestników oraz kto nimi i w jakim zakresie władał, co dotyczy sprawowania faktycznego władztwa zarówno przed dniem 1 lutego 1989 r., jak i po nim, brak też jakichkolwiek ustaleń faktycznych co do podmiotowych przekształceń (przenoszenia i następstwa) posiadania służebności oraz co do okoliczności istotnych dla oceny posiadania pod kątem dobrej lub złej wiary. Sąd drugiej instancji stwierdził w związku z tym, że

w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie poczyniono żadnych ustaleń niezbędnych zbadania przesłanek prawnych zasiedzenia służebności.

W zażaleniu uczestnicy zarzucili, iż nie doszło do nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji, nie było także potrzeby przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zdaniem skarżących, Sąd Okręgowy uchylił się od naprawienia dostrzeżonych błędów Sądu Rejonowego przez dokonanie niezbędnych ustaleń faktycznych, narzucając swe poglądy bez ostatecznego ustalenia stanu faktycznego. Wskazanie potrzeby dokonania dalszych ustaleń mogłoby służyć jedynie stwierdzeniu zasiedzenia służebności, nie było natomiast konieczne dla oddalenia wniosku, do czego dokonane ustalenia i ocena prawna były wystarczające. W ocenie skarżących, Sąd pierwszej instancji dokonał „ustaleń niezbędnych co do istoty sprawy”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przy rozpoznawaniu zażalenia przewidzianego w art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. na wyrok kasatoryjny sądu drugiej instancji zakresem kontroli Sądu Najwyższego objęte jest jedynie to, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Zgodnie z tymi przepisami sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania jedynie w przypadku nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, tj. czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu takiego zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy, przy czym kontrolę o tak określonych granicach należy oddzielić nie tylko od oceny zasadności pozwu (wniosku) i apelacji, lecz także od merytorycznego badania stanowiska prawnego tego sądu. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego jest ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej

przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41 i z dnia 5 czerwca 2014 r., IV CZ 27/14, niepublikowane).

Sąd Okręgowy , uchylając zaskarżone postanowienie, powołał się na nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji (art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

W przypadku uchylenia orzeczenia z powodu nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym jest zbadanie, czy sąd odwoławczy w sposób prawidłowy rozumiał to pojęcie i czy jego merytoryczne stanowisko w sprawie uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji, natomiast poza zakresem kontroli pozostaje trafność stanowiska prawnego sądu odwoławczego co do *meritum*.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi wówczas, gdy sąd pierwszej instancji nie odniósł się tego, co było przedmiotem sprawy bądź gdy zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony (uczestnika), niezasadnie uznając, że konieczność taka nie zachodzi ze względu na występowanie materialnoprawnych lub procesowych przesłanek, które unicestwiają zgłoszone roszczenie (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22 oraz z dnia z dnia 13 marca 2014 r., I CZ 10/14 i z dnia 6 sierpnia 2014 r., I CZ 48/14, niepublikowane). Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron (uczestników) wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68 i z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, niepublikowane).

W zgodzie z tym stanowiskiem pozostaje ocena Sądu Okręgowego, który trafnie zidentyfikował zaistniałą sytuację procesową jako odpowiadającą powołanej

przyczynie uchylenia postanowienia Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Upewnia w tym sięgnięcie do zawartych w uzasadnieniu orzeczenia Sądu pierwszej instancji ustaleń faktycznych ograniczających się do stwierdzenia, kiedy wybudowano urządzenia linii energetycznych, kto jest obecnie właścicielem nieruchomości, na których urządzenia te się znajdują oraz ile słupów znajduje się na poszczególnych działkach. W oparciu o takie ustalenia nie jest możliwe zbadanie materialnoprawnej oceny wniosku.

Przyjęcie w tej sytuacji powinności wydania przez Sąd drugiej instancji orzeczenia co do *meritum* prowadziłoby do zamknięcia całego postępowania dowodowego wraz z oceną prawną realnie w ramach jednej instancji. Jest to niewłaściwe tym bardziej, że pozbawiałoby uczestników możliwości kwestionowania oceny dowodów i ustalenia faktów ze względu na wyłączenie zarzutów dotyczących tej sfery w postępowaniu kasacyjnym (art. 398<sup>3</sup> § 3 i art. 398<sup>13</sup> § 13 k.p.c.).

Z tych względów zażalenie, jako nieuzasadnione, zostało przez Sąd Najwyższy oddalone na podstawie art. 398<sup>14</sup> k.p.c. w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c.

aj

kc